

стан пацієнта, визначити рівень емоційної стійкості, якість комунікативної сфери особистості, екстраверсії – інтроверсії тощо. В процесі психокорекції проводяться бесіди, консультації, надаються рекомендації; використовуються елементи різних напрямлень в психології (психотерапії).

Підсумовуючи, варто відзначити, багатогранність методів та підходів у реабілітації посттравматичного стресового розладу, які виявляють свою ефективність у поєднанні і мають на меті не лише виведення людини з кризового стану, а і розвиток нових життєво важливих умінь.

Список посилань

1. Блінов О. А. Організація надання психологічної допомоги військовослужбовцям у воєнний час. Київ : НАОУ, 2006. 80 с.
2. Кокун О. М., Агаєв Н.А., Пішко І. О., Лозінська Н. С., Остапчук В.В. Психологічна робота з військовослужбовцями-учасниками АТО на етапі відновлення: Методичний посібник. Київ : НДЦ ГП ЗСУ, 2017. 282 с.
3. Туриніна О. Л. Психологія травмуючих ситуацій: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : ДП “Вид. дім “Персонал”, 2017. 160 с.
4. Блінов О. А. Бойова психічна травма: монографія. Київ : Талком, 2019. 700 с.

Стаднік Анатолій Володимирович

*кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри військової підготовки,
Харківський національний університет внутрішніх справ (м. Харків)*

Ващенко Ігор Владиславович

*кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри військової підготовки,
Харківський національний університет внутрішніх справ (м. Харків)*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Війна в Україні, що обумовлена зухвалою російською агресією, потребує формування й зміцнення психологічної стійкості особового складу до негативних психогенних чинників при виконанні завдань в бойових умовах. Для того щоб вижити в бойовій обстановці людина повинна перебудувати всю свою істоту (рівень пильності і активності, швидкість реакцій, стиль поведінки, систему цінностей і ставлень до оточуючого світу, людей, себе і т.д.) відповідно до її вимог. Формування у військовослужбовців психологічної стійкості до психотравмуючих факторів сучасних бойових дій є одним з основних завдань психологічної підготовки особового складу. Командири, в цілому розуміючи важливість підготовки своїх підлеглих до бойових завдань, на жаль, часто недооцінюють важливість психологічної стійкості в цьому процесі.

Реакція військовослужбовця на вплив стресорів бойової обстановки залежить, як від їх значущості для конкретного учасника бойових дій, так і особливостей долаючої поведінки. Значимість впливу на психіку

військовослужбовця тих чи інших бойових стресорів визначається його індивідуально-психологічними особливостями і особистісними якостями, професійною та психологічною готовністю до ведення бойових дій, характером і рівнем бойової мотивації, особливостями сприйняття військовослужбовцем місця і ролі бойових дій в історії та перспективі системи його життєдіяльності тощо. [1].

Особливий вплив на рівень психологічної стійкості у конкретного військовослужбовця мають такі фактори, як: кількість перенесених ним травм (поранення, контузії), факторів впливу зброї масового знищення (опромінення, інтоксикації) та бойових обставини (відступ, оточення, полон) [2].

Дослідники виділяють також певні соціальні, етнічні, релігійні та сімейні обставини, які додатково впливають на рівень психологічної стійкості у військовослужбовців. До них відносяться:

- непопулярність війни в країні, громадянином якої є військовослужбовець;
- наявність у військовослужбовця негативного досвіду переживання бойового стресу в минулому;
- незначний особистий досвід долаючої поведінки, яким він був у військовослужбовця;
- приналежність учасника бойових дій до національності етнічно близької до національності солдатів супротивника (особливо, якщо військовослужбовець належить до національної меншини у своїй країні);
- подібність або близькість віросповідання учасника бойових дій до віросповідання солдатів супротивника (особливо, якщо військовослужбовець належить до релігійної меншини в своїй країні);
- приналежність учасника бойових дій до жіночої статі;
- складна психологічна або матеріально-економічна ситуація в сім'ї військовослужбовця[3].

Сучасне розуміння психологічної стійкості військовослужбовців досить суперечливе. Воно передбачає зосередження не лише на функції забезпечення фізичного виживання та функціонування особистості військовослужбовця в екстремальних умовах, а й на здатності його ефективно та професійно діяти в умовах негативного впливу інформаційно-психологічного середовища, що оточує.

На нашу думку психологічну стійкість особистості військовослужбовця утворюють стабільність ціннісно-мотиваційної сфери, де домінує внутрішня професійна мотивація, пріоритет соціально-значущих цінностей, усвідомлена морально нормативна поведінка, відповідальність, емоційна врівноваженість та самоконтроль у процесі взаємодії зі співслужбовцями, цивільним населенням та у збройній боротьбі з ворогом Ці аспекти потрібно враховувати при роботі з особовим складом в сучасних умовах, особливо коли ми бачимо чисельні приклади зухвалої тваринної поведінки російських військових (Буча Ізюм, Лиман тощо).

Тому важливо психологам та офіцерам по роботі з особовим складом звертати увагу під час психологічної підготовки на відпрацювання наступних питань, що впливають на психологічну стійкість:

навички мобілізації фізичних та психічних ресурсів особистості;

уміння виявляти та розпізнавати ознаки дезадаптації, що обумовлена негативними біологічними, психологічними та інформаційними чинниками;

навички рефлексивного самопізнання і саморегуляції;

навичками колективної протидії чуткам та психогенним маніпуляціям, що дестабілізують і деморалізують військові підрозділи.

Таким чином, сучасне розуміння психологічної стійкості військовослужбовців досить складне та суперечливе, воно потребує подальших досліджень щодо впливу різних факторів на рівень психологічної стійкості, діагностики, корекції та запобігання психологічної нестійкості серед військовослужбовців.

Список посилань:

1. Блінов О. А. Бойовий стрес та результати його емпіричного дослідження. Психологічний часопис : зб. наук. пр. / за ред. С. Д. Максименка. Інститут психології імені Г.С. Костюка Національної академії педагогічних наук України, 2018. № 2 (12). Вип. 12. С. 9-22. URL : <http://www.apsijournal.com/index.php/psyjournal/article/view/257/210>

2. Melnyk Yu. B., Prykhodko I.I., Stadnik A.V. Medical-psychological support of specialists' professional activity in extreme conditions. *Minerva Psichiatrica* 2019 December, 60(4):158-68 doi: 10.23736/S0391-1772.19.02025-9

3. Охорона психічного здоров'я в умовах війни: у 2-х т. Пер. з англ. Тетяна Семигіна, Ірина Павленко, Євгенія Овсяннікова, Ольга Тесленко. Київ : Наш формат, 2017. 1 том. 568 с

Стадніченко Наталія Олександрівна

PhD-студентка НаУКМА практичний психолог ДЗ Центр психічного здоров'я і реабілітації "Лісова Полна" МОЗ України ГО "Вільний Вибір" (м.Київ)

ПОЗИТИВНА РЕЦИПРОКНА ВЗАЄМОДІЯ В КОНТЕКСТІ ДОСТУПУ ВЕТЕРАНІВ ДО ДОПОМОГИ ПІСЛЯ ЗАВЕРШЕННЯ ПЕРІОДУ СЛУЖБИ

В контексті ескалації війни Росії проти України важливим є питання забезпечення медико-психологічної реабілітації бійців, що проходять службу, і забезпечення доступності фахової психологічної допомоги у періоді після виходу з активних бойових дій. Почасти така доступність пов'язана зі створенням відповідних можливостей державними і громадськими інституціями (мережа госпіталів при МЗС та МОЗ, Міністерство Ветеранів, громадські організації, наприклад ГО "Вільний вибір", ГО "Блакитний птах", "Veteran Hub" тощо), але водночас вона залежить і від здатності самих